

U 52/2023 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi standardin kannalta olennaisista patenteista ja asetuksen (EU) 2017/1001 muuttamisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 27 päivänä huhtikuuta 2023 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi standardin kannalta olennaisista patenteista ja asetuksen (EU) 2017/1001 muuttamisesta, COM(2023) 232 final, sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 28.9.2023

Elinkeinoministeri Wille Rydman

Johtava asiantuntija Tanja Müller

15.9.2023

EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI STANDARDIN KANNALTA OLENNAISISTA PATENTEISTA JA ASETUKSEN (EU) 2017/1001 MUUTTAMISESTA**1 Tausta**

Euroopan komissio antoi 27.4.2023 ehdotuksen (COM(2023) 232 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi standardin kannalta olennaisista patenteista (jäljempänä SEP-asetus). Uuden sääntelyn lisäksi asetuksella muutettaisiin Euroopan unionin tavaramerkistä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/1001. Asetusehdotus on osa laajempaa patenttipakettia, joka sisältää yhteensä kuusi asetusehdotusta. Standardien kannalta olennaisien patenttien lisäksi komissio ehdottaa uutta sääntelyä patenttien pakkolisensoinnista ja muutoksia lisäsuojatodistuksia koskevaan sääntelyyn. Ehdotusten taustalla on teollis- ja tekijänoikeuksien merkityksen kasvu EU:ssa. Erityisesti patenteilla, jotka ovat kriittistä aineetonta omaisuutta, katsotaan olevan ratkaiseva rooli muun muassa vihreän innovoinnin lisäämisessä.

Standardin kannalta olennaisella patentilla (jäljempänä essentiaalipatentti) tarkoitetaan patenttia, joka suojaa tekniseen standardiin sisällytettyä teknologiaa. Essentiaalipatentit ovat siinä mielessä olennaisia, että standardin mukaisen tuotteen valmistaminen edellyttää patentilla suojattujen keksintöjen käyttöä. Koska standardin onnistuminen riippuu sen laajasta käytöstä ja saatavuudesta, edellyttävät standardointiorganisaatiot useimmiten, että standardien kehittämiseen osallistuvat patentinhaltijat sitoutuvat myöntämään käyttöoikeuden eli lisenssin essentiaalipatenttiinsa standardin käyttäjille oikeudenmukaisin, kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin (jäljempänä FRAND-ehdot). FRAND-sitoumus on essentiaalipatentin haltijan kolmansille osapuolille antama vapaaehtoinen sopimussitoumus, joka kuitenkin on useimmiten edellytyksenä sille, että patentinhaltijan keksintö sisällytetään osaksi standardia.

Komissio julkaisi 25.11.2020 uuden teollis- ja tekijänoikeuksia koskevan toimintasuunnitelman (komission tiedonanto COM(2020) 760 final), jonka tarkoituksena on auttaa yrityksiä, erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä, hyödyntämään keksintöjään ja luomuksiaan parhaalla mahdollisella tavalla ja varmistaa, että ne tuottavat myös taloudellista ja yhteiskunnallista hyötyä. Toimintasuunnitelmassa todetaan, että essentiaalipatenttien lisensointi on usein hankala ja hintava kokonaisuus sekä patentinhaltijoille että standardin käyttäjille. Essentiaalipatenttien merkityksen kasvaessa tarvitaan komission mukaan paljon nykyistä selkeämpää ja ennustettavampaa lisensointijärjestelmää, joka kannustaa vilpittömässä mielessä käytäviin neuvotteluihin pikemmin kuin oikeusriitoihin. Essentiaalipatenteilla on keskeinen rooli erityisesti 5G-teknologian ja esineiden internetin kehittämisessä. Esimerkiksi 5G-teknologian perustaan liittyy yli 95000 yksittäistä patenttia ja patenttihakemusta. Esineiden, laitteiden, antureiden ja jokapäiväisten tavaroiden digitaalinen integrointi, jonka sovellukset vaihtelevat verkkoyhteyksillä varustetuista autoista, terveydenhuollosta ja energiasta älykkäisiin kaupunkeihin, edellyttää standardeihin perustuvia yhteentoimivia ratkaisuja. Tässä yhteydessä on komission mukaan olennaisen tärkeää, että essentiaalipatenttien lisensointia säännellään vakailla, toimivilla ja oikeudenmukaisilla säännöillä.

SEP-asetusehdotus täydentää komission helmikuussa 2022 julkaisemaa standardointistrategiaa (COM(2022) 31 final, 2.2.2022), jolla pyritään vahvistamaan EU:n roolia maailmanlaajuisena standardien asettajana, ja horisontaalisia yhteistyösopimuksia koskevia suuntaviivoja (C(2023) 3445 final, 1.6.2023), joissa annetaan standardointiorganisaatioille ohjeita siitä, miten ne voivat arvioida EU:n kilpailusääntöjen noudattamista standardintisopimusten osalta. Essentiaalipatenteista ei tällä hetkellä ole olemassa erityisiä EU:n tai kansallisia sääntöjä lukuun ottamatta tiettyjä erityisiä kilpailulainsäädäntöön liittyviä ohjeita ja tuomioistuinten päätöksiä.

2 Ehdotuksen tavoite

SEP-asetuksen yleisenä tavoitteena on 1) varmistaa, että loppukäyttäjät hyötyvät uusimpaan standardoituun teknologiaan perustuvista tuotteista, 2) tehdä EU:sta houkutteleva standardointiin liittyvän innovoinnin kannalta ja 3) kannustaa sekä essentiaalipatentin haltijoita että standardin käyttäjiä innovoimaan, valmistamaan ja myymään tuotteita EU:ssa ja olemaan kilpailukykyisiä EU:n ulkopuolisilla markkinoilla.

Asetuksella pyritään parantamaan essentiaalipatenttien lisensointia puuttumalla tehottoman lisensoinnin syihin, kuten essentiaalipatentteja, FRAND-ehtoja ja arvoketjussa tapahtuvaa lisensointia koskevan avoimuuden puutteeseen sekä tuomioistuinten ulkopuolisten riitojenratkaisumenettelyjen vähäiseen käyttöön FRAND-ehtoja koskevien kiistojen ratkaisemiseksi, ja kannustamaan siten eurooppalaisia yrityksiä osallistumaan standardien kehittämisprosessiin ja standardoidun teknologian laajaan käyttöönottoon erityisesti esineiden internetiin liittyvillä aloilla. Asetuksella pyritään varmistamaan essentiaalipatenttien lisensoinnin tehokkuus, helpottamaan standardien laillista saatavuutta ja edistämään standardien laajempaa käyttöönottoa.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Komission ehdottama uusi SEP-asetus sisältää hyvin yksityiskohtaiset säännökset essentiaalipatenttien rekisteröinnistä, standardien ja kokonaisrojaltien ilmoittamisesta, rekisteröityjen essentiaalipatenttien olennaisuuden arviointimenettelystä, essentiaalipatenttia koskevan lisenssin FRAND-ehtojen määrittämisestä (ns. sovintomenettely) sekä osaamiskeskuksen perustamisesta Euroopan unionin teollisoikeusviraston (EUIPO) yhteyteen. Asetuksella lisättäisiin essentiaalipatenttien lisensoinnin avoimuutta asettamalla essentiaalipatenttien kannalta merkitykselliset tiedot kaikkien sidosryhmien saataville keskitetysti ja järjestelmällisesti. Komissio ehdottaa lisäksi erityissäännöksiä mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) erityistarpeiden huomioimiseksi.

Asetusta (EU) 2017/1001 (ns. tavaramerkkiasetus) muutettaisiin siten, että EUIPO ja sen pääjohtaja valtuutetaan hoitamaan SEP-asetuksen mukaisia tehtäviä.

3.1 SEP-asetuksen soveltamisala

Asetusta sovellettaisiin yhdessä tai useammassa EU:n jäsenvaltiossa voimassa oleviin essentiaalipatentteihin, jotka ovat olennaisia sellaisen standardin kannalta, jonka on julkaissut asetuksen voimaantulon jälkeen standardointiorganisaatio, jolle patentinhaltija on antanut FRAND-sitoumuksen ja johon ei sovelleta rojaltimaksutonta teollis- ja tekijänoikeuspolitiikkaa. Asetusta sovellettaisiin myös standardeihin tai niiden osiin, jotka on julkaistu ennen sen voimaantuloa, jos niihin liittyvien essentiaalipatenttien lisensoinnin tehottomuus vääristää vakavasti sisämarkkinoiden toimintaa. Esimerkkinä komissio mainitsee 4G-standardit, joiden pohjalta monet esineiden internetin sovellukset toimivat. Tällaiset standardit komissio määrittäisi delegoidulla säädöksellä SEP-asetuksen voimaantulon jälkeen.

Patentti antaa haltijalleen yksinoikeuden estää kolmansia osapuolia käyttämästä keksintöä ilman haltijan suostumusta ainoastaan sillä lainkäyttöalueella, jota varten patentti on myönnetty. Tämän vuoksi patenttiriitoihin sovelletaan kansallisia patenttilakeja ja siviilioikeudellisia menettelyjä sekä täytäntöönpanolakeja, jotka on yhdenmukaistettu teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2004/48/EY (ns. täytäntöönpanodirektiivi). SEP-asetuksen ei pitäisi vaikuttaa patenttien pätevyyden ja loukkausten arvioimiseen tarkoitettuihin menettelyihin.

EU:ssa standardien laatimista ja essentiaalipatenttien FRAND-velvoitteeseen liittyvää kilpailuoikeuden sääntöjen soveltamista ohjaavat horisontaalisia yhteistyösopimuksia koskevat suuntaviivat ja unionin tuomioistuimen vuonna 2015 asiassa C-170/13, *Huawei v. ZTE* antama tuomio. SEP-asetus ei rajoittaisi kansallisten kilpailusääntöjen soveltamista.

3.2 EU:n teollisoikeusviraston (EUIPO) yhteyteen perustettava osaamiskeskus

Asetusehdotuksen mukaan EU:n teollisoikeusvirastoon (EUIPO) perustettaisiin osaamiskeskus, joka hallinnoisi tietokantoja, rekisteriä ja menettelyjä essentiaalipatenttien olennaisuuden tarkastamiseksi ja FRAND-ehtojen määrittämiseksi. Osaamiskeskus tarjoaisi myös essentiaalipatentteja koskevaa koulutusta, tukea ja yleistä neuvontaa pk-yrityksille ja lisäisi tietoisuutta essentiaalipatenttien lisensoinnista. Eurooppalaisen standardoinnin avoimuutta ja saatavuutta ja siihen osallistumista koskevien yleisten periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti tiedot standardiin sovellettavien essentiaalipatenttien lukumäärästä, omistajuudesta ja standardin osista, jotka essentiaalipatentit kattavat, olisi asetettava julkisesti saataville keskusrekisterin kautta. Essentiaalipatenttirekisteri ja -tietokanta sisältäisivät tietoa standardeista sekä tuotteista, prosesseista, palveluista ja järjestelmistä, joissa standardia käytetään, EU:ssa voimassa olevista essentiaalipatenteista, niiden lisensointia koskevista vakiomuotoisista FRAND-ehdoista ja essentiaalipatenttien olennaisuudesta.

Vuonna 1994 perustettu EUIPO hallinnoi tavaramerkkeihin ja mallioikeuksiin liittyviä EU:n oikeuksia, teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten eurooppalaista seurantakeskusta ja orpoteosten tietokantaa. Virastolla ei tällä hetkellä ole patenttioikeuksiin liittyviä tehtäviä.

3.3 Essentiaalipatenttirekisteri ja olennaisuustarkastukset

Asetusehdotus sisältää yksityiskohtaiset säännökset menettelyistä, jotka liittyvät standardien ja kokonaisrojalten ilmoittamiseen, essentiaalipatenttien rekisteröintiin ja asiantuntijoiden lausuntoon kokonaisrojalteista sekä tiedoista, jotka osaamiskeskus sisällyttäisi rekisteriin ja tietokantoihin. Rekisteröinnistä perittäisiin maksu.

Essentiaalipatentin rekisteröintimenettely käynnistyisi, kun standardin laatimiseen osallistuneet tai standardin käyttäjät ilmoittavat osaamiskeskukselle standardista ja/tai standardin kokonaisu hinnoista ("kokonaisrojaltilta") sekä standardin erityisistä käyttötarkoituksista. Osaamiskeskus julkaisee ilmoituksen, jossa essentiaalipatentin haltijoita kehoitetaan rekisteröimään patenttinsa. Patentinhaltijoilla olisi kuusi kuukautta aikaa rekisteröidä essentiaalipatenttinsa sen jälkeen, kun osaamiskeskus on julkaissut tiettyä standardia koskevan ilmoituksen. Patentinhaltijat eivät voisi panna essentiaalipatenttejaan täytäntöön tai vaatia rojalteja tai vahingonkorvauksia ko. patenteista ennen niiden rekisteröimistä. Rekisteröintivelvoitteen tavoitteena on kannustaa patenttien rekisteröintiin ja taata standardin käyttäjille oikeusvarmuus standardiin liittyvistä essentiaalipatenteista. Ehdotetuissa säännöissä otetaan huomioon, että patenttivirus voi myöntää essentiaalipatenttioikeuksia myös kuuden kuukauden määräajan jälkeen ja että standardin tietyt käyttötarkoitukset eivät ehkä ole tiedossa standardin julkaisuhetkellä. Essentiaalipatentti voitaisiin

poistaa rekisteristä vain, jos sen voimassaolo on päättynyt, se on mitätöity tai se on todettu kyseisen standardin kannalta epäolennaiseksi.

Essentiaalipatenteista rekisteröityjä tietoja ei ehdotuksen mukaan tarkastettaisi. Rekisterin laadun varmistamiseksi ja mahdollisten väärinkäytösten estämiseksi komissio ehdottaa essentiaalipatenttien olennaisuustarkastuksia. Olennaisuustarkastuksia tehtäisiin vuosittain pistokokein ja patenttiperhettä kohden tehtäisiin vain yksi olennaisuustarkastus. Sen määrittäminen, onko patentti standardin kannalta olennainen, on teknisesti erittäin vaikeaa. Tämän vuoksi komissio ehdottaa, että rekisteriin kirjattujen essentiaalipatenttien olennaisuustarkastuksen suorittaisivat riippumattomat arvioijat, joilla on asiantuntemusta asianomaiselta tekniseltä alalta. Olennaisuustarkastuksista perittäisiin maksu patentinhaltijoilta, joiden essentiaalipatentit tarkastetaan, ja standardin käyttäjiltä, jotka pyytävät tällaisia tarkastuksia.

3.4 Pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevat erityissäännöt

Komission ehdotuksen mukaan pk-yrityksiin sovellettaisiin alennettuja maksuja esimerkiksi essentiaalipatenttirekisteriin liittyen. Lisäksi komissio ehdottaa, että neuvotellessaan essentiaalipatentin lisenssistä mikroyritysten sekä pk-yritysten kanssa essentiaalipatentin haltijoiden olisi harkittava suotuisampien FRAND-ehtojen tarjoamista niille.

3.5 FRAND-ehtojen määrittäminen

Ehdotuksessa esitetään tuomioistuinten ulkopuolista riitojenratkaisumekanismeja FRAND-ehtojen määrittämiseksi. FRAND-ehtojen määrittämistä koskevat säännökset sisältyvät asetuksen VI osastoon (34-58 artikla). Essentiaalipatentin haltijan olisi pantava vireille FRAND-ehtojen määrittäminen ennen essentiaalipatentin loukkaamista koskevan kanteen nostamista jäsenvaltion toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Vastaavasti essentiaalipatentin käyttäjän olisi pantava FRAND-ehtojen määrittäminen vireille ennen essentiaalipatentin käyttöoikeuden eli lisenssin FRAND-ehtojen määrittästä tai arviointia koskevan pyynnön esittämistä jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Kyseessä olisi pakollinen sovintomenettely ennen lisenssirii-
taa koskevan oikeudenkäynnin käynnistämistä eurooppalaisissa tuomioistuimissa. Osapuoli voisi myös käynnistää FRAND-ehtojen määrittäksen vapaaehtoisesti FRAND-ehtoihin liittyvien riitojen ratkaisemiseksi. Ehdotuksen tavoitteena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa FRAND-ehtoista käytäviä neuvotteluja sekä vähentää osapuolille aiheutuvia kustannuksia.

Velvoite panna vireille FRAND-ehtojen määrittäminen ennen tuomioistuinmenettelyä ei ehdotuksen mukaan saisi haitata osapuolten oikeuksien tehokasta suojelua. Sillä osapuolella, joka sitoutuu noudattamaan FRAND-määrittäksen tulosta, kun toinen osapuoli ei niin tee, olisi oltava oikeus panna vireille oikeudenkäynti toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa FRAND-määrittästä odottaessa. Lisäksi kummallakin osapuolella olisi oltava mahdollisuus pyytää toimivaltaiselta tuomioistuimelta väliaikaista taloudellista kieltotuomiota. Kansallisissa järjestelmissä, joissa edellytetään pääasiaa koskevan menettelyn vireillepanoa, jotta voidaan pyytää väliaikaisia taloudellisia toimenpiteitä, olisi oltava mahdollista panna tällainen menettely vireille, mutta osapuolten olisi pyydettävä, että asian käsittely keskeytetään FRAND-ehtojen määrittämenettelyn ajaksi.

Kukin osapuoli voisi ehdotuksen mukaan valita, haluaako se osallistua FRAND-ehtojen määrittästä koskevaan menettelyyn ja sitoutua noudattamaan sen lopputulosta. Jos osapuoli ei vastaa FRAND-ehtojen määrittäspyyntöön tai ei sitoudu noudattamaan FRAND-määrittäksen tulosta, toisen osapuolen olisi voitava pyytää menettelyn lopettamista tai yksipuolista jatkamista. Tällaiseen osapuoleen ei pitäisi kohdistaa oikeudenkäyntejä FRAND-ehtojen määrittämenettelyn aikana.

FRAND-ehtojen määrittäminen saisi kestää enintään yhdeksän kuukautta, jos osapuolet eivät toisin sovi. Jos osapuolet eivät pääse sovintoon menettelyn päätteeksi, sovittelija tekee lopullisen ehdotuksen, jossa se suosittelee FRAND-ehtoja. Osapuolet voivat joko hyväksyä tai hylätä sovittelijan ehdotuksen. Jos osapuoli hakee lisenssiriitaan ratkaisua unionin ulkopuolilla lainkäyttöalueilla ennen FRAND-määrittäystä tai sen aikana, sovittelijan tai, jos sellaista ei ole nimitetty, osaamiskeskuksen olisi voitava lopettaa menettely toisen osapuolen pyynnöstä. Menettelyä hallinnoisi EU:n teollisoikeusvirasto EUIPO, jonka yhteyteen perustettavan osaamiskeskuksen olisi muun muassa laadittava luettelo sovittelijoista, jotka täyttävät vahvistetut pätevyys- ja riippumattomuuskriteerit. Sovittelijoiden olisi oltava puolueettomia henkilöitä, joilla on laaja kokemus riidanratkaisusta ja syvälinen käsitys FRAND-ehtoihin perustuvan lisensoinnin taloudellisista näkökohdista.

3.6 Toimivallan siirto komissiolle

Asetuksella siirrettäisiin komissiolle toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä.

Komissiolle siirrettäisiin valta antaa SEUT 290 artiklassa tarkoitettuja delegoituja säädöksiä, joissa määritetään essentiaalipatenttien rekisteriin kirjattavia tietoja (4 artiklan 5 kohta), ennen tämän asetuksen voimaantuloa julkaistut standardit, niiden osat tai käyttötapaukset, joihin asetusta olisi sovellettava sillä perusteella, että niihin liittyvien essentiaalipatenttien lisensoinnin tehottomuus vääristää vakavasti sisämarkkinoiden toimintaa (66 artikla) ja sellaiset standardit, niiden osat tai käyttötapaukset, joiden osalta komissio toteaa, ettei essentiaalipatenttien lisensoinnissa ole merkittäviä vaikeuksia tai tehottomuutta, joka vaikuttaisi sisämarkkinoiden toimintaan (1 artiklan 4 kohta).

Komissiolle siirrettäisiin valta antaa SEUT 291 artiklan mukaisesti täytäntöönpanosäädöksiä, joissa määritetään essentiaalipatentteja koskevaan tietokantaan pääsyn ehdot, mukaan lukien pääsystä perittävät maksut tai rekisteröintitodistuksista ja tietokannan tai rekisterin tietojen oikeaksi todistetuista jäljennöksistä perittävät maksut (6 artiklan 6 kohta), essentiaalipatenttien rekisteröintimaksu (20 artiklan 6 kohta), arvioijien ja sovittelijoiden valintaa koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset sekä arvioijiin ja sovittelijoihin sovellettava työjärjestys ja käytännönsäannot (26 artiklan 5 kohta) sekä vahvistetaan menetelmät, joiden mukaisesti valitaan essentiaalipatenttien otos olennaisuustarkastuksia varten ja joiden mukaisesti arvioijat ja vertaisarvioijat suorittavat tällaiset olennaisuustarkastukset (29 artiklan 1 kohta). Komissiolle siirrettäisiin lisäksi valta antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joissa määritettäisiin hallinnolliset maksut sekä kokonaisrojalteja koskevista asiantuntijalausunnoista perittävät maksut, arvioijille ja sovittelijoille suoritettavat maksut sekä veloitettavat määrät ja maksutapa (63 artikla).

4 Ehdotuksen oikeusperusta, säädösmuoto ja suhde suhteellisuus- ja tois-sijaisuusperiaatteisiin

Oikeusperusta

Ehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artikla, jonka mukaan sisämarkkinoiden toteuttamiseksi parlamentti ja neuvosto toteuttavat toimenpiteet jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämiseksi.

SEUT 114 artiklan mukaan neuvosto hyväksyy ehdotuksen määräenemmistöllä yhdessä Euroopan parlamentin kanssa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Unionin tuomioistuin on vakiintuneesti katsonut, että säädös voidaan hyväksyä SEUT 114 artiklan perusteella ainoastaan, mikäli siitä ilmenee ”objektiivisesti ja tosiasiallisesti, että sen tarkoituksena on sisämarkkinoiden

toteuttamista ja toimintaa koskevien edellytysten parantaminen”. Mikäli tämä edellytys täyttyy, antaa SEUT 114 artikla unionin lainsäätäjälle laajan harkintavallan kulloinkin tarvittavien lähtämisen- ja yhdenmukaistamistoimenpiteiden valinnassa.

Komission mukaan SEUT 114 artikla on ehdotetulle asetukselle asianmukainen oikeusperusta, koska sen tavoitteena on parantaa sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan edellytyksiä. Aloitteella pyritään muun muassa varmistamaan essentiaalipatenttien lisensoinnin tehokkuus, helpottamaan standardien laillista saatavuutta ja edistämään standardien laajempaa käyttöönottoa. Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan komission ehdottama oikeusperusta on asianmukainen.

Säädösmuoto

Komissio katsoo, että säädösehdotuksen muotona on oltava asetus, koska ehdotuksen tavoitteita ei voida saavuttaa direktiivillä. Asetus olisi suoraan sovellettavissa muun muassa siten, että EU:n teollisoikeuksien virastolle (EUIPO) annettaisiin valtuudet hallinnoida essentiaalipatenttihakemista ja luotaisiin yhteinen FRAND-ehtojen määrittäminen, jolla varmistettaisiin yhdenmukaisuus kaikkialla EU:ssa ja lisättäisiin oikeusvarmuutta. Essentiaalipatentteja ja FRAND-ehtoja koskevilla EU:n laajuisilla avoimuussäännöillä olisi yhdenmukaistava vaikutus EU:ssa, mikä helpottaisi kansallisten tuomioistuinten ja juuri toimintansa aloittaneen yhdistetyn patenttituomioistuimen työtä. Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen siitä, että säädösehdotuksen muotona on oltava asetus.

Toissijaisuusperiaate

Komission asetusehdotus kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaetun toimivallan piiriin. Toissijaisuusperiaatteen (SEU 5 artiklan 3 kohta) mukaan unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, vai jos ja siltä osin, kun suunniteltujen toimenpiteiden tavoitetta ei voida riittävällä tavalla saavuttaa jäsenvaltioiden tasolla ja jos tavoite voidaan toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla. Toissijaisuusperiaatteen toteutumisen arvioinnin kohteena ovat suunnitellun toiminnan tavoitteet.

Komissio katsoo, että jäsenvaltiot eivät kustannusten moninkertaistumisen vuoksi voi riittävällä tavalla saavuttaa ehdotetun asetuksen tavoitteita, joita ovat essentiaalipatenttien lisensoinnin avoimuuden lisääminen ja FRAND-ehtoja koskevien riitojen ratkaisemiseen tarkoitettua tehokkaan mekanismin tarjoaminen, vaan ne voidaan toiminnan vaikutusten ja laajuuden vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla. Komissio katsoo näin ollen, että ehdotus on SEU 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Valtioneuvosto yhtyy komission arvioon siitä, että ehdotetun asetuksen tavoitteisiin pääseminen edellyttää unionin tasoisia toimenpiteitä. Ottaen huomioon, että essentiaalipatenttien lisensointi on useimmiten valtioiden rajat ylittävää toimintaa, ei asetuksen tavoitteita olisi mahdollista saavuttaa kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla toteutettavilla toimenpiteillä.

Suhteellisuusperiaate

Euroopan unionista annetun sopimuksen (SEU) 5 artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaan keinot, joita EU käyttää perussopimuksissa määrättyjen tavoitteiden toteuttamiseksi, eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Komissio katsoo, että ehdotus on suhteellisuusperiaatteen mukainen, koska se rajoittuu siihen, mikä on tarpeen essentiaalipatenttien lisensoinnin avoimuuden lisäämiseksi ja FRAND-ehtoja koske-

vien riitojen ratkaisemiseen tarkoitettua tehokkaan mekanismin tarjoamiseksi. Komission vaikutustenarvioinnissa on tarkasteltu vaihtoehtoisia säädösratkaisuja sekä käsitelty niiden mahdollisia vaikutuksia. Komissio katsoo, että ehdotetut EU:n tason toimet ovat tehokkaita ja säästävät sidosryhmien ja jäsenvaltioiden kustannuksia.

Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan komission ehdottamat toimenpiteet eivät kaikilta osin ole suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Komissio ehdottaa hyvin yksityiskohtaista ja monimutkaista erityissääntelyä alalle, joka on pitkään toiminut yleisen patentti-, sopimus- ja kilpailusääntelyn varassa. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota erityisesti aloitteesta johtuviin perusoikeuksien rajoituksiin, jotka eivät ole oikeassa suhteessa tavoiteltuihin päämääriin eli essentiaalipatenttien lisensoinnin avoimuuden lisäämiseen ja FRAND-ehtoja koskevien riitojen ratkaisemiseen tarkoitettua tehokkaan mekanismin tarjoamiseen nähden. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen tavoitteet olisi mahdollista saavuttaa kevyemmällä sääntelyllä ja vapaaehtoisuuteen perustuvalla tai enimmäiskestoltaan merkittävästi komission ehdottamaa lyhyemmällä FRAND-ehtojen määrittämenettelyllä.

5 Ehdotuksen vaikutukset

Komissio julkisti 27.4.2023 asetusehdotusta koskevan vaikutustenarvioinnin (komission yksiköiden valmisteluasiakirja, SWD(2023) 124 final), jossa tarkastellaan erilaisia vaihtoehtoja ehdotuksen yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehdotuksen kansallisia vaikutuksia on arvioitu alustavasti komission vaikutustenarvioinnin ja sidosryhmäkuulemisten pohjalta. Suomeen ja suomalaisiin toimijoihin kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan tarkemmin asetusehdotuksen käsitellyn edetessä.

Valtioneuvosto katsoo, että asetusehdotus on Suomen ja suomalaisten toimijoiden kannalta merkittävä, sillä suomalainen Nokia omistaa noin 50 prosenttia eurooppalaisista essentiaalipatenteista. Komission hyöty- ja kustannusarvion mukaan Suomi on yksi niistä kolmesta jäsenvaltiosta, jonka yritykset eivät saisi nettohyötyjä ehdotetusta essentiaalipatenttijärjestelmästä. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että komission vaikutustenarvioinnissa ei ole riittävästi arvioitu ehdotetun uuden sääntelyn erityisesti essentiaalipatentinhaltijoille aiheuttaman merkittävän sääntelytaakan vaikutuksia innovaatiotoimintaan ja halukkuuteen osallistua globaalien standardien kehittämiseen. Vaikutustenarvioinnissa ei myöskään arvioida ehdotetun pakollisen sovintomenettelyn vaikutuksia essentiaalipatenttien lisensointia koskevien riitojen käsitelyyn globaalilla tasolla. Menestyksekkäät standardit perustuvat huipputeknologiaan, joka edellyttää huomattavia investointeja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Koska erityisesti matkaviestinteknologiat ovat pitkälle standardoituja, komission asetusehdotuksella saattaa olla merkittävä negatiivinen vaikutus 5G- ja 6G-teknologioiden kehitykseen Suomessa ja Euroopassa.

Komission ehdotus ei valtioneuvoston alustavan arvion mukaan edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. EU:n asetukset ovat kansallisesti suoraan sovellettavaa oikeutta, eivätkä asetukset pääsääntöisesti edellytä säädöksen saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä.

SEP-asetuksella ei olisi vaikutuksia EU:n eikä jäsenvaltioiden budjettiin, koska ehdotettu essentiaalipatenttijärjestelmä rahoitettaisiin kokonaisuudessaan käyttäjämaksuilla.

Komission vaikutustenarviointi

Komission vaikutustenarvioinnin mukaan ehdotetun essentiaalipatenttijärjestelmän nettohyödyt olisivat noin 24,5 miljoonaa euroa vuodessa. Suurin osa hyödyistä, arviolta noin 24 miljoonaa

euroa, koituisi eurooppalaisten standardin käyttäjäyritysten hyväksi, kun taas pääosa järjestelmän kustannuksista koituisi essentiaalipatentin haltijoille, jotka tulevat enimmäkseen Euroopan ulkopuolelta. Maantieteellisesti kustannukset ja hyödyt jakautuisivat EU:n jäsenvaltioiden kesken niin, että kaikki muut jäsenvaltiot kuin Suomi, Ruotsi ja Luxembourg hyötyisivät ehdotuksesta. Arviolta 75 prosenttia ehdotetun essentiaalipatenttijärjestelmän nettohyödyistä koituisi saksalaisille, italialaisille ja ranskalaisille yrityksille.

EU:n teollisoikeusvirasto (EUIPO) on arvioinut, että ehdotetun osaamiskeskuksen ja essentiaalipatenttirekisterin perustamiskustannukset olisivat noin 2,4 miljoonaa euroa ja toimintakustannukset noin 2 miljoonaa euroa vuodessa (lukuun ottamatta ulkopuolisten asiantuntijoiden, kuten sovittelijoiden, palveluja). Kustannukset koostuisivat pääasiassa essentiaalipatenttien rekisteröintimaksuista ja essentiaalipatenttien olennaisuuden arvioijien palkkioista. Kustannukset olisivat suuremmat alkuvuosina, jolloin odotettavissa on arviolta 72 000 patenttiperheen rekisteröinti ja 14 500 essentiaalipatentin olennaisuustarkastukset. Seuraavina vuosina rekisteröintien ja olennaisuustarkastusten määrän odotetaan laskevan 10 prosenttiin alkuvuosien lukemista. Toimintajakson aikana osaamiskeskukseen tarvittaisiin EUIPO:n arvion mukaan keskimäärin noin 30 kokoaikaista työntekijää alkuvuosina ja noin 10 kokoaikaista työntekijää seuraavina vuosina.

Vaikutustenarvioinnissa tehdyn markkina-analyysin mukaan arviolta kaksi prosenttia voimassa olevista patenteista on essentiaalipatenteja. Näistä 90 prosenttia liittyy mobiiliteknologiaan (esim. 4G, 5G ja WiFi), viisi prosenttia tietokonetekniikkaan, kaksi prosenttia audiovisuaalialaan ja loput kolme prosenttia koneisto-, mittaus-, puolijohde-, lääke- tai optiseen teknologiaan. Essentiaalipatenttien lukumääräksi arvioitiin noin 75 000 patenttiperhettä maailmanlaajuisesti vuonna 2021. Näistä noin kolmanneksen omistavat kiinalaiset yritykset, 19 prosenttia yhdysvaltalaiset yritykset, 15 prosenttia eurooppalaiset yritykset ja 11 prosenttia japanilaiset yritykset. Suomalainen Nokia omistaa noin 50 prosenttia ja ruotsalainen Ericsson noin 30 prosenttia eurooppalaisten yritysten omistamista essentiaalipatenteista. Nämä kaksi yritystä investoivat vuonna 2021 tutkimus- ja kehittämistoimintaan yhteensä kahdeksan miljardia euroa. Alankomaalainen Philips ja saksalainen Siemens omistavat yhteensä noin 10 prosenttia eurooppalaisten yritysten omistamista essentiaalipatenteista. Loput 10 prosenttia jakautuu noin 27 yrityksen kesken, joihin lukeutuu teleyrityksiä, kuten Deutsche Telekom, TeliaSonera ja Telecom Italia, koneteknologia-alan yrityksiä, kuten Bosch, ja tutkimuslaitoksia. Essentiaalipatentteihin käyttöoikeuden eli lisenssin saaneiden yritysten määrästä ei ole saatavilla yksityiskohtaista tietoa, mutta vaikutustenarvioinnin mukaan potentiaalisia standardin käyttäjiä (ts. essentiaalipatentin lisensoijia) oli vuonna 2022 maailmanlaajuisesti noin 47500, joista EU:n alueella noin 3800.

Vaikutustenarvioinnin mukaan eurooppalaisten essentiaalipatentin haltijoiden joukossa on vain muutamia pk-yrityksiä. Noin 85 prosenttia vaikutustenarviossa yksilöidyistä 3 800 potentiaalisesta standardin käyttäjästä on puolestaan pk-yrityksiä. Innovatiiviset pk-yritykset ovat jo luo-
neet useita sovelluksia, joissa käytetään esimerkiksi matkaviestin-, WiFi- ja NFC-standardia.

Vaikutustenarvioinnissa todetaan, että monilla standardin käyttäjillä ei tällä hetkellä ole lisenssiä essentiaalipatentteihin. Tämän vuoksi on epävarmaa, miten ehdotus vaikuttaisi standardinmukaisten tuotteiden saatavuuteen. Vaikutukset essentiaalipatenttien lisenssihintoihin ovat niin ikään tuntemattomia. On mahdollista, että nykyistä useammat yritykset ottaisivat lisenssin essentiaalipatenttiin, mikä lisäisi standardin käyttäjien kustannuksia ja essentiaalipatentin haltijoiden lisenssituloja. On myös mahdollista, että ehdotettu järjestelmä johtaisi nykyistä alhaisempiin lisenssimaksuihin, mikä vähentäisi standardin käyttäjien kustannuksia ja essentiaalipatentin haltijoiden lisenssituloja. Vaikutukset kuluttajahintoihin riippuvat puolestaan kyseisen tuotteen markkinoilla vallitsevasta kilpailusta, sillä lisenssimaksujen muutokset suuntaan tai toiseen eivät välttämättä näy kuluttajahinnoissa.

Komission vaikutustenarvioinnin mukaan kustannuksiin ja oikeustoimiin liittyvän epävarmuuden vähentäminen vaikuttaisi positiivisesti standardin käyttäjien innovaatiotoimintaan. Kohdalliset lisensointikustannukset ja lisenssineuvotteluiden nopeuttaminen vaikuttaisi puolestaan positiivisesti essentiaalipatentin haltijoiden innovaatiotoimintaan. Vaikutusarvioinnissa pidetään todennäköisenä, että essentiaalipatenttioikeuksien kannustava vaikutus innovaatiotoimintaan jatkuisi ehdotetun essentiaalipatenttijärjestelmän käyttöönoton jälkeenkin.

Vaikutustenarvioinnissa ei kuitenkaan arvioida esimerkiksi ehdotetun uuden sääntelyn erityisesti essentiaalipatentin haltijoille aiheuttaman merkittävän hallinnollisen taakan vaikutuksia innovaatiotoimintaan.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Omaisuuksien suoja

Komission mukaan asetusehdotuksessa kunnioitetaan EU:n perusoikeuskirjan omaisuuden suojaa koskevan 17 artiklan 2 kohdassa turvattuja teollis- ja tekijänoikeuksia, vaikka siinä rajoitetaan mahdollisuutta panna täytäntöön essentiaalipatentti, jota ei ole rekisteröity asetetuissa määrärajoissa ja otetaan käyttöön pakollinen riidanratkaisumekanismi FRAND-ehtojen määrittämiseksi ennen lisenssiriidan viemistä eurooppalaisen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusoikeuksia voidaan rajoittaa, jos nämä rajoitukset palvelevat unionin yleisen edun mukaisia tavoitteita eikä niillä puututa perusoikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti tai tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin taattujen oikeuksien keskeistä sisältöä (*Hauer v. Land Rheinland-Pfalz*, C-44/79). Komissio perustelee edellä mainittujen ehdotusten yleisen edun mukaisuutta muun muassa sillä, että ehdotettu essentiaalipatenttijärjestelmä tarjoaisi essentiaalipatenteista yhtenäisiä, avoimia ja ennakoitavissa olevia tietoja ja tuloksia essentiaalipatenttien haltijoiden, standardin käyttäjien ja loppukäyttäjien hyödyksi unionin tasolla.

Ehdotetut säännökset, joilla rajoitetaan patentinhaltijan oikeutta panna täytäntöön essentiaalipatentti, jota ei ole rekisteröity annetuissa määrärajoissa, liittyvät perustuslain 15 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuuden perustuslainturvalla suojataan vakiintuneesti varallisuusarvoisia oikeuksia ja etuja ja sen piiriin kuuluu myös patenttioikeus (PeVL 28/2005 vp, s. 2-4). Erityisesti komission ehdotus, jonka mukaan asetusta sovellettaisiin myös standardeihin tai niiden osiin, jotka on julkaistu ennen sen voimaantuloa, jos niihin liittyvien essentiaalipatenttien lisensoinnin tehottomuus vääristää vakavasti sisämarkkinoiden toimintaa (1 artiklan 2 b kohta ja 66 artikla), on perustuslaissa turvattua omaisuuden suojan näkökulmasta merkityksellinen, koska rajoitus kohdistuisi taannehtivasti jo olemassa oleviin essentiaalipatenttioikeuksiin.

Perustuslaissa turvattu omaisuuden suoja sisältää paitsi omistajalle lähtökohtaisesti kuuluvan vallan hallita, käyttää ja hyödyntää omaisuuttaan haluamallaan tavalla, myös vallan määrätä siitä. Jos omistusoikeuteen kuuluvia oikeuksia vähennetään tai rajoitetaan, puututaan samalla omaisuudensuojaan, vaikka omistusoikeuden kohde sinänsä säilyisikin koskemattomana haltijallaan. Omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla esimerkiksi omaisuuden käyttöön kohdistuvien erilaisten kielloin, rajoituksin ja velvoittein, kunhan sääntely täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että lainsäätäjän liikkumavara on omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempi silloin, kun laissa asetettavat velvollisuudet koskevat pörssiyhtiöitä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä kuin silloin, kun sääntelyn vaikutukset muodostuisivat hyvin välittömiksi oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (esim. PeVL 9/2008 vp, s. 4 ja PeVL 10/2007 vp, s. 2). Valiokunta on niin ikään katsonut, että mitä etäämpänä oikeushenkilö

on yksilöistä ja mitä vähäisempiä ja välillisempiä ovat ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset yksilöiden konkreettisiin taloudellisiin etuihin, sitä epätodennäköisemmin oikeushenkilöön kohdistuvat toimenpiteet voivat olla ristiriidassa perustuslaissa turvatus omaisuuden suojaan kanssa (PeVL 17/1997 vp, s. 3).

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että essentiaalipatentin haltijat ovat tällä hetkellä pääosin suuria pörssiyrityksiä eikä tiedossa ole, että komission ehdottamilla toimenpiteillä olisi välittömiä vaikutuksia niiden taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemaan. Jatkovalmistelussa on kuitenkin arvioitava ehdotuksen mahdollisia vaikutuksia erityisesti pienten yritysten ja luonnollisten henkilöiden omaisuuden suojaan sekä huolehdittava siitä, että ehdotetun asetuksen omaisuuden suojaan rajoittavat säännökset ovat riittävän selkeitä, tarkkarajaisia ja ennakoitavia.

Oikeusturva

Komission ehdottama FRAND-ehtojen määrittäminen (pakollinen riidanratkaisumekanismi) liittyy perustuslain 21 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa (oikeusturva). Perustuslain 21 §:n 1 momentti kattaa päätökset riita- ja rikosasioissa samoin kuin yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevissa hallintoasioissa.

Tehokasta oikeussuojaa koskeva periaate on jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuva unionin oikeuden yleinen periaate, joka on vahvistettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 13 artiklassa ja uudelleen myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa. Unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusoikeudet eivät kuitenkaan ole ehdottomia, vaan niitä voidaan rajoittaa, kunhan rajoitukset tosiasiallisesti palvelevat yleisen edun mukaisia kyseisellä toimenpiteellä tavoiteltuja päämääriä eikä niillä puututa perusoikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin näin suojattujen oikeuksien keskeistä sisältöä (ks. unionin tuomioistuimen tuomio asiassa C-28/05, *Dokter ym.*, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio asiassa *Fogerty v. Yhdistynyt kuningaskunta*, Recueil des arrêts et décisions 2001-XI, 33 kohta). Unionin tuomioistuin on pitänyt yleisen edun mukaisina legitimeinä päämäärinä pyrkimystä oikeusriitojen nopeampaan ja kustannuksiltaan edullisempaan ratkaisemiseen sekä tuomioistuinten työtaakan vähentämiseen.

Komissio katsoo, että ehdotetussa FRAND-ehtojen määrittämisessä (pakollinen riidanratkaisumekanismi) noudatetaan EU:n perusoikeuskirjan 47 artiklassa turvattua oikeutta tehokkaimpiin oikeussuojakeinoihin ja oikeussuojan saatavuuteen, koska ehdotettu menettely täyttää unionin tuomioistuimen vahvistamat vaihtoehtoisten riitojenratkaisumenettelyjen pakollista käyttöä koskevat edellytykset (yhdistetyt asiat C-317/08-C-320/08, *Alasini v. Telecom Italia*) ja siinä otetaan huomioon essentiaalipatenttien lisensoinnin erityispiirteet. Unionin tuomioistuin toteaa Alasini-ratkaisussaan, että tehokkaan oikeussuojan periaatteen kanssa ei ole ristiriidassa sellainen kansallinen säännöstö, jossa velvoitetaan sähköisiä viestintäpalveluja koskevien kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisten riitojen ratkaisemiseksi ensin turvautumaan tuomioistuimen ulkopuoliseen sovittelumenettelyyn, jos tämä menettely ei johda osapuolia sitovaan päätökseen, se ei viivästyttä merkittävästi kanteen nostamista tuomioistuimessa, se keskeyttää ko. oikeuksien vanhentumisen menettelyn aikana eikä se aiheuta kustannuksia osapuolille tai se aiheuttaa vain vähäisiä kustannuksia näille. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että tapauksessa Alasini oli kyse huomattavasti lyhytkestoisemmasta menettelystä (enintään 30 päivää) kuin mitä

komissio ehdottaa FRAND-ehtojen määrittämisprosessille (enintään 9 kuukautta) ja lisäksi tilanteesta, jossa direktiiviin perustuvan sovittelumenettelyn tavoitteena on ollut kuluttajan etu.

Valtioneuvosto katsoo, että jatkovalmistelussa on arvioitava perusteellisesti komission ehdotuksen suhdetta tehokasta oikeussuojaa koskevaan periaatteeseen ja varmistettava, ettei sääntely rajoita kohtuuttomasti perusoikeutena turvattua oikeutta saada asia käsitellyksi tuomioistuimessa.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Patentteja koskeva lainsäädäntö kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 10 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Komissio esitteli SEP-asetusehdotuksen Euroopan unionin neuvoston teollis- ja tekijänoikeuksien työryhmässä 31.5.2023 osana patenttipakettia. Neuvoston puheenjohtajamaa Espanja aloitti SEP-asetusehdotuksen käsittelyn em. työryhmässä heinäkuussa 2023. Jäsenvaltioilla ei vielä ole virallisia kantoja komission ehdotukseen.

Euroopan parlamentissa asetusehdotuksen käsittely ei ole vielä kunnolla alkanut. Käsittelyn päävaliokuntana tulee olemaan JURI – Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta ja raportojaksi on valittu saksalainen EPP-ryhmän edustaja Marion Walsmann.

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Valtioneuvoston U-kirjelmä on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä oikeusministeriön, ulkoministeriön ja valtioneuvoston kanslian kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö järjesti komission patenttialoitteista avoimen kuulemistilaisuuden sidosryhmille 14.8.2023.

U-kirjelmäluonnos on käsitelty EU-asioiden komitean alaisen EU-kilpailukykyjaoston (EU-8) kokouksessa 24.8.2023.

U-kirjelmäluonnos on käsitelty EU-ministerivaliokunnan kokouksessa 15.9.2023.

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että yrityksiin kohdistuva sääntely on selkeää, ennakoitavaa, oikeasuhtaista, kilpailuneutraalia, teknologianeutraalia ja innovaatiomyönteistä. Yrittäjyyteen kannustavaan ja innostavaan toimintaympäristöön kuuluu, että yrityksiä ja kansalaisia ei lannisteta liiallisella säädestulvalla. Aineettomat oikeudet, kuten patentit, kannustavat yrityksiä innovaatiotoimintaan ja edistävät innovaatioiden hyödyntämistä yhteiskunnassa. Ne ovat näin ollen merkittävä osa innovaatiopolitiikkaa, jonka tavoitteena on rakentaa Suomeen olosuhteet, jotka kannustavat yrityksiä rohkeaan innovaatiotoimintaan, uudistumiseen ja kansainväliseen kasvuun.

Valtioneuvosto suhtautuu erittäin kriittisesti komission ehdottamaan asetukseen standardin kannalta olennaisista patenteista. Valtioneuvosto pitää asetuksen tavoitteita essentiaalipatenttien lisensioinnin tehostamisesta ja avoimuuden lisäämisestä tärkeinä, mutta katsoo, että komission ehdottamat toimenpiteet eivät kaikilta osin ole suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Ehdotetulla uudella sääntelyllä luotaisiin merkittävä sääntelytaakka erityisesti essentiaalipatentin haltijoille,

mikä todennäköisesti heikentäisi eurooppalaisten yritysten halukkuutta osallistua kansainvälisten standardien kehittämiseen. Valtioneuvosto pitää sinänsä hyvänä sitä, että komissio on aloitteessaan huomionnut pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) aseman. Neuvotteluissa on kuitenkin varmistettava, että essentiaalipatentin haltijoiden ja standardien käyttäjien intressien huomioon ottamisessa pidetään yllä tasapainoa, joka edistää standardoitujen tekniikoiden leviämistä sekä uusien tekniikoiden ja tuotteiden kehitystä, eikä yrityksiä rasiteta kohtuuttoman ras-kaalla uudella sääntelyllä.

Valtioneuvosto suhtautuu erittäin kriittisesti komission ehdotukseen, jonka mukaan ehdotettua asetusta sovellettaisiin tietyin edellytyksin myös standardeihin tai niiden osiin, jotka on julkaistu ennen asetuksen voimaantuloa, ja siihen, että komissio määrittäisi tällaiset standardit delegoidulla säädöksellä. Neuvotteluissa on varmistettava, että komissiolle siirrettävä toimivalta on riittävän tarkkarajaista, oikeasuhtaista, tarkoituksenmukaista ja perusteltua.

Valtioneuvosto suhtautuu erittäin kriittisesti komission ehdottamaan pakolliseen sovintomenetelyyn essentiaalipatenttien lisensointiin liittyvien FRAND-ehtojen määrittämiseksi. Neuvotteluissa on varmistettava, ettei sääntely rajoita kohtuuttomasti perusoikeutena turvattua oikeutta saada asia käsiteltyksi tuomioistuimessa. Neuvotteluissa on lisäksi varmistettava, että ehdotetut menettelyt ovat Maailman kauppajärjestö WTO:n teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyviä näkökohtia koskevan TRIPS-sopimuksen ehtojen mukaisia.